Барыы дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САНГА ОЛОХ

Хаһыат
1931 сыл алтыннан
15 күнүттэн тахсар

ССКП ЧУРАПЧЫТААҺЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААҺЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 4 (6452). | 1987 сыл. Тохсунньу 8 күнэ. ЧЭППИЭР | Сыаната 3 харчы.

Идэтитии уонна кииннээһин

ССКП XXVII съезһэ тыа хаһаайыстыбатын производствотын интенсификацилааһын соругун туруорбута. Ол тыа хаһаайыстыбатын производствотын идэтититтэн уонна кииннээһиттэн быһаччы тутулуктаах. Оройуон совхозтара уон иккис пятилетка, түргэтэтии пятилетката, бүтүүтүгэр үүтү ыларыны 12, эти оногоруону 2,6 бырыһыан үрдэтиэхтээхтэр. Өбүгэр 1980 сылга государствоҕа оройуон үрдүнэн 11000 т. үүт, 2660 тонна эт туттарыллыахтаах, биир фуражнай ыһахтан 1780 кг үүт ыанара, соҕотуоҥкаланар сүөһү орто ыйаанына 340 кг тиэрдиллэрэ көрүллүр.

Тыа хаһаайыстыбатын производствотын кииннээһин уонна идэтитин ис кыахтары туһаҕа таһаарыыга, илии ыарахан үлэлэрин механизациялаһыҥа, улаһыт дьоҕурун үрдэтиигэ уонна капитальнай утуулары кодьүүстээхтик туһаныыга комплексторун практика көрдөрөр. Бу саҥа көтөҕүллэр дьаһал буолбатах. 1975 сыллаахха ССКП райкомун VIII пленума оройуон хаһаайыстыбаларын идэтитиигэ уонна кииннээһиигэ хайысхалары чуолкайдаабыта. Аны хаһаайыстыбалар бэйэлэрин истэриэн үлэни салааларынан идэтитиини салгыы дириҥэтэн ыытыахтаахтар.

«Мыйдаҕаайы» совхоз сири оногоруону киэҥник баһылаабыт эт-үүт хайысхалаах хаһаайыстыба быһыытынан идэтитиитэ табыгастаах, барыстаах көрдөрөр. Манна 2162 гектар кырыс уонна оһорбо сирдэр оногуданнулар. Кэккэ сиигирдэр системалар үлэҕэ киирэн кодьүүһү биэрэллэр. Элбэх сыллараах оту 400 гектарга үүнүөрэн, сылга ортотунан 70 тонна от сиэмэтин хомуйар, сүөһү аҥылыйын атыылаһыны улаатыннарар былааннаах. Идэтитии уонна кииннээһин бу совхозка үлэ оногуруутуота үрдээһиниигэр, бородуукэуйа бэйиҕэ турар сыаната намтаһыныгар тиирэтэр.

Ол эрээри аспыт иккі пятилеткаҕа тыа хаһаайыстыбатын идэтитиигэ уонна кииннээһиигэ болҕотоммит дьаһаллар бэйэлэрин бүтэйиктээх сыалларын сиппэтилэр. Холобур, Карл Маркс аатынан совхоз үүнүү уонна бурдуку үүнүүгэ, Субуруускай аатынан совхоз үүт-эт, онтон атыттар эт-үүт хайдыылаах-хаайыылаах-тара. Бары совхозтарга сылгы иитиитин курдук улахан барыстаах салаа салгыы сайыннарыллара көрүллүбүтэ уонна сылгы уопсай ахсаана 13000 төбөҕө тиэрдиллэхтээҕэ.

«Мыйдаҕаайы» совхоз Амма өрүс быйаҥнаах хочолорун туһаҕа таһаарыыта тыа хаһаайыстыбатын бородуукталарын оногоруону улаатыннарыыларыгар кыахтары үөскэтиэ. Ол курдук пятилетканы түмүктүүр сылга хаһаайыстыба эти государствоҕа атыылаһыны кээмэйин 1986 сыл таһымыттан 56 бырыһыан үрдэтиэ. Ити бэйиэ үөскэтиллибит ыччат сүөһүнү таһынан атыы хаһаайыстыбалартан аҕалыллыбыт сүөһүнү интенсивнэйдик төлөһүтүү суотугар ситиһиллиэҕэ.

Аспыт пятилетка сылларыгар ОЛПХ совета, совхозтар салаталара, партийнай тэриллэрэ тыа хаһаайыстыбатын производствотын идэтитиитэ уонна кииннээһиитэ үчүгэйдик иҥэн-тохон, аҕаан-суоттаан утуммаахтык дьарыктамматтылар. Специалистар сүөһү иитиитигэр сана технологияны киллэриигэ көхтүүлэр, ыччат сүөһүнү интенсивнэйдик уоттууга идэтийбит бригээдэлэр, звеноолар суохтар. Техниканан, оборудованиеннан сэбилэнии, запчаас чаастарынан хаччыллыы молтох. Цеховой-поточнай ньымаҕа бары фермалар киирэхтээхтэр, оттон бүгүн «Чурапчы» совхоз Арыылаахтаах отделениетыгар эрэ ити ньыма туһанылларын. Коллективнай бэдэрээти, хонтуруол чековай форматын олохтоохун бытаан. Хаһаайыстыбаннайа суохтан сылын аайы сүөһү конньүнэн өлүүтэ, кытаараанына улахан. Сүрүн фондалар (сир, техника, оборудование) кодьүүһү биэриилэрэ намыһах. Итиэннэ бары бородуукэуйа бэйиҕэ турар сыаната үрдэтэллэр, быааннаах почоот улаатыытыгар, хамнас фонда аҕара барыытыгар тиэрдэллэр.

Производствоны идэтитии уонна кииннээһин илии ыарахан үлэлэрин механизациялаһыны, үлэ оногуруутуотун үрдэтиини, бородуукэуйа хаачыстыбатын туһсарыыны кытта быһаччы сибээстээҥ быһыытынан үлэһиттэн квалификациялаах буолуулуу эрэйэр. Ол да иҥин 1990 сылга диэри трактористар 55, шоофердар 45, сүөһүүттэр 40 бырыһыаннара кылаастаах буолуулара ситиһиллиэхтээх. Рабочай кадрдары бэлэмнээһиигэ орто оскуолалар, профтехучилищелар кыахтара толору туһаныллыллара наада.

ССКП XXVII съезһэ ыйбытын курдук, дойду социальнай-экономическай сайдыытын түргэтэтии стратегиятын олохтоох киллэриигэ уон иккис пятилетка ураты оруолу ылыахтаах. Бу пятилетка иҥиэн олохсуйбут итэҕэстэр, түктэри кэстүүлэр туораталлан, экономика барыы салааларыгар тосту өҥүллүү оноһуллуохтаах, сайдыы интенсивнэй ылыгар быһаарыллыахтык киирии ситиһиллиэхтээх.

Хадаар сылгыһыттара

Эрилик Эристиин аатынан совхозка сылгы иитиитэ туспа салааҥа араарылларыгар В. М. Алексеев анаан үлэлиир.

Совхоз үрдүнэн үлэлиир түөрт звенолартан биир бастыҥ үлэлээхтэриэн Хадаар отделениетын сылгыһыттара буолаллар. XI пятилетка түмүгүнэн звено салайаччыта Петр Николаевич Дьячковскай «Үлэ өҥ кылбаанын иҥин» медалынан наҕараадаламмыта. Звено 1985 сылтан бригээдэнэн бэдэрээттэҥ үлэлиир. Ити сыл кулун деловой тахсыытын 84,3 бырыһыаҥҥа, сылгыны тыыннаах иитиини 99 бырыһыаҥҥа тиэрдибитэ. Аспыт сылга кулун деловой тахсыытын 72,2 бырыһыаҥҥа тиэрдэн дуогабардасыт көрдөрүүтүгэр 12 кулунунан тиийбэтэ. Сылгыны тыыннаах иитии 99 бырыһыаҥҥа тэҥнэстэ.

Звено сылгыһыттара Иннокентий Дьячковскай, Николай Григорьев уонна Михаил Софронов тохсунньу бастакы күннэриттэн сылгыны иккис аһатыыга киирдилэр. Хаардаммыт сылгылары кырыгатаһыны саҕалаатылар.

Таппалаах уонна Куунума Өбүгэр сылгыһыттар олорор дьиэлэрэ, сылгы хаччахтара өрөмөөннэннилэр. Үүммүт ыллга Хайахсыкка саҥа ааҕа туттуллара былаанналар. Бу күннэрэ Бэсэхтэн 340 тонна бурдук сылгы сиириттэр иҥэн тиэллиэхтээҕэ совхоз автомобильнай парката ыыаҕа тиийбэтиэн дарахаттар үөскэтилэр. Тэйиэр-таһар үлэлэр чиҥнэммит управленнелара совхозка көмө оногороо эрэйиллэр.

«СО» корр.

◆

1987-с старта

АЛМА-АТА. Тохсунньу бастакы күннэриттэр «Октябрь 20 сыла» завод винтэни быһар токарнай станок модификациятын оногон таһаарыыны баһылаата. Промышленнай бэрэбиэркэлээһин агрегаттар эрэллээхтэрин, урукку моделлардааҕар иккі тэҥэл үрдүк оногуруутуолаах көрдөрдө.

ВЛАДИВОСТОК. Рязановскай балыгы үөскэтэр завод инкубаторларыгар 6 мил. кета искэтэрэ утулуннулар. Саҥа предприятие сылга 22 мил. тахса балык ыаматын үөскэтэн таһаарар буолуоҕа.

РЯЗАНЬ. «Теплоприбор» завод конструкторлара сабы хатыы былыргы принсибин механизациялаатылар. Алюминийтан оноһуллубут сап хатааччылар инстэнэр массыынаҕа холбоноллор.

(ССТА).

Олоҥу-дьаһаҕы хааччыйыы производственнай управленнеетын атах таҥаһын оногор сыҥаар Аким Спиридонович Макаровы саамай сопко холобур оногостоллор.

Киин сарыа этэрбэстэрэ, оголор уҥуохтарын дьыл-дьаҥ курдук оногон, уллаҥын таһаарар. Аким Спиридонович моҥна уонтан тахса сылларыттан үлэлиир. Бастаан ковеллирнай сыахха көмүсчүтүнэн үлэлэбита. Кэлин, фотографтыы сырыттаҕына, атах таҥаһын оногор сыах бригадьыыра, коммунист, билиҥэ бочуоттаах сылдьаллаҥна олорор Е. П. Ноговицына туруорсуутунан бу эпизэттээх үлэҕэ ылыннытара.

Аким Спиридонович аастыт сылга 5500 солкуобайдааҕы оногуохтаах былаанын сэтиньиэҥ 600 солкуобайынан аһарбыта. Аҥардас аспыт ыйга 700 солкуобайдаах бородуукэуйаны оногордо.

Снимокка: А. С. Макаров.

П. ОКОНЕШНИКОВ.

Автор фотота.

Субуруускай аатынан совхоз коллективын *социалистическай эбэһээтэлистибэтэ*

Н. Д. Субуруускай аатынан совхоз коллектива дойду социальнай уонна экономическай сайдыытын тургэтэтии курсун туруорбут ССКП XXVII съезһин уураахтарынан ере күүрдүллэн, үүммүт сыл кэрэ-бэлиэ даталарын үлэнэн бэлэхтэрдээх көрсөргө соруктаан 1987 сылга маннык социалистическай эбэһээтэлистибэни ылынар:

СҮӨҺҮ ИИТИИТИГЭР

—ынах сүөһү ахсаанын 2159-ка, сылгыны 1700-кэ, ол иһигэр бизнэс 850-ка тиэрдиэлиргэ;

—320 тонна эти государствоҕа туттаран былааны 9 тоннанан аһарарга, үүтү валовой ыаһыны 1385 тоннаҕа тиэрдэргэ, государствоҕа 1240 тонна үүтү туттаран былааны 5 бырыһыан аһарарга;

—ньирэй уонна кулун деловой тахсыыларын 73-түү бырыһыаҥҥа тиэрдэргэ;

—фуражнай ынах ахсыттан 1630 кг үүтү ыырга, государствоҕа үүт 62 бырыһыантан итэҕэһэ суоҕун бастакы суортааҕынан туттаран, сыатын сыллааҕы орто көрдөрүүтүн 3,8 бырыһыантан, таҕаарынаһын 87,8 бырыһыантан намтаппакка;

—государствоҕа ынах сүөһү 85 бырыһыантан итэҕэһэ суоҕун үрдүк уойуулааҕынан туттарарга, орто ыйаанынын 325 кг тиэрдэргэ;

—государствоҕа туттарыллар сылгы 90 бырыһыантан итэҕэһэ суоҕун үрдүк уойуулааҕынан туттарарга, орто ыйаанынын 210 кг тиэрдэргэ.

ХОНУУ ҮЛЭТИГЭР

—сүөһү аҥылыйын 22 бырыһыанын ыйыы сириттэн ыларга;

—690 гектарга туорахтаах культураны ыһаммыт гектартан ортотунан 7 центнер үүнүүнү ылыахпыт;

—күөх маасса үүнүүтүттэн 2400 тонна силэһи бэлэмнииргэ;

—теплицаҕа квадратнай метртэн 7-лии кг үүнүүнү ылан, барыта 15 тонна оҕуруот аһын хомуйарга;

—160 тонна хортуоппуйу государствоҕа туттаран былааны 10 тоннанан аһарарга.

МЕХАНИЗАЦИЯҔА

—техниканы кодьүүстээхтик туһанан 52,4 тыс. эталоннай гектар сыллааҕы былааны 2,6 тыс. эталоннай гектарынан аһарыахпыт, биир условнай трактор 1300 эталоннай гектартан итэҕэһэ суох үлэни толоруоҥ ситиһиэхпит, автомобильнай парк уопсай оногуруутун 1 мил. 100 тыс. тонна-км тиэрдэн сыллааҕы былааны 60 тыс. тонна-км аһарарга, тракторы туһаныы коэффициеныын 6 бырыһыан, автомобилы туһаныы коэффициеныын 5 бырыһыан үрдэтэргэ.

САҤАНЫ ОЛОХТООҺУН

—Сугулаан фермаларыгар 200 улахан сүөһүгэ, 180 кыра сүөһүгэ аналлаах саҥа хотоннорго толору механизацияны киллэрэргэ;

—иккі кормоцех сыл устата 250-нуу күн үлэлиллэрин ситиһэргэ.

ТҮҮЛЭЭХХЭ

—биир ийэ саһылтан үстүү оҕону ылан 300 саһыл тириитин государствоҕа туттарарга, биир тирии орто сыанатын 130 солк. тэрдэн, 39 тыс. солк. суумалаах түүлэҕи туттаран былааны 1,9 тыс. солк. аһарарга.

ЭКОНОМИЧЕСКАЙ ҮЛЭҔЭ

—эт уонна үүт бэйиэҕэ турар сыанатын 1 бырыһыан намтатыы суотуттар былааннаммыты таһынан 30 тыс. солк. барсы ыларга, үлэ оногуруутун 1 бырыһыан улаатыннарарга;

—техника туһата суох сүүрүүтүн мунутуурдук аччатан бензини уонна дизельнэй уматыны 1 бырыһыан кэмчилиргэ;

—үлэ күнүн туһата суох сүтэриини аспыт сылтан 3 бырыһыан аччатарга.

ОСКУОЛА РЕФОРМАТЫГАР

—Болтоноро 25 миэстэлээх хонуутааҕы отуулу тутарга, «Чачир» үлэсыныалан лаарыын тутууну ситэрэргэ;

—оскуолаларга производственнай баһаатайдарынан бастыҥ рабочайдары, специалистары, опыттаах наставниктары аныырга, киэн ытырыылаах педсовет уонна дирекция мунньахтарын ыытыыны практикалыырга.

КЭРЭ-БЭЛИЭ ДАТАЛАРЫ КӨРСӨ

—ССКП XXVII съезһэ аҥылыйыбыта биир сыла туолуутун көрсө 870 центнер үүтү, 600 центнер эти государствоҕа туттарарга, биирдии фуражнай ыһахтан 124-түү кг үүтү ыырга;

—В. И. Ленин тереебутэ 117 сылын көрсө үүтү государствоҕа атыылааһын кыстык 7 ыйдаах, эти государствоҕа атыылааһын түөрт ыйдаах былааннарын толороргэ;

—Октябрьскай революция 70 сыллаах юбилейын көрсө 10950 центнер үүтү, 2800 центнер эти государствоҕа туттарарга.

(Эбэһээтэлистибэ совхоз алын сүүһэх коллективтарын уопсай мунньахтарыгар ылыллына).

Райсовекка эбии быыбар

Народнай депутаттар оройуоннааҕы Советтарын исполкома 1986 сыл ахсынньы 31 күнүнээҕи быһаарыытынан «Саха АССР народнай депутаттарын олохтоох Советтарын быыбарын туһунан» Саха АССР Сокуонун 54 ыстатыйатыгар сөп түбэһиннэрэн уонна народнай депутаттар XIX ыҥырылаах оройуоннааҕы Советтарын VIII сессиятын быһаарыытыгар олоҕуран, туораабыт депутаттар оннуларыгар 19 №-дээх, 22 №-лээх уонна 32 №-дээх быыбардыыр участокуларга быыбары 1987 сыл олунньу 1 күнүгэр баскыһыанньаҕа, ыытарга быһаарда.

Партийнай олох: бойобуой дьоҕуру көрүнүү

СИППЭТЭХ-ХОППОТОХ ЭЛБЭХ

«XII пятилеткаҕа—үрдүк таһыма, түргүн хаачыстыбаны, олохха активнай позицияны» диэн эппиэттиэстэрэ, кэмнэр баһылыыр-кэҥүлүүр оруоллардыы үрдэтиллэр республика үрдүгэр партийнай тэриллэлэри көрүү ыытыллар. Бу конкурс буолбатах, тыах ханнык иннинэ, бэйэ үлэтин ырытан көрүү, баар итэҕэстэри туоратыыны тэрийии буолар. Хас биирдии коммунист үлэтин бириигэ-көрүүгэ таһааран иһин, үлэ саҥа формаларын кердоһүн буолар.

Эрилик Эрнстиин аатынан совхоз парткома иннигэ аналлаах боппуруоҕу дьүүллэһэн баран, бойобуой дьоҕуру көрүүгэ 9 киһиттэн комиссия тэрийэн үлэни саҕалаата. Комиссия составыгар үлэ ветерааннара, производство бастыҥнара киллэрилиннилэр. Партком иннэн методическай совет тэриллиннэ. Хас биирдии цеховой партийнай тэриллэҕэ бу боппуруоска партком аппиэтэммэх дьоннору сыһыартаата.

Көрүүнү тэрийиигэ бастакы дьаһал быһыытынан партийнай активка бу боппуруоска семинар бэриллиннэ. Бу күннэргэ цеховой партийнай үлэ мунньуктарын тэрийдиллэр. Онно коммунист үлэтин барыы оттунан кердөрүүгэ туһуламмыт экраннар үлэлиахтэрэ. Производствоҕа кыттыы, партийнай сорудахтары толоруу, бэйэ билиитин үрдэтии соруктара уонна толоруу хаамыыта мэлдьитии кердөрүллэн мөкөхтөөх.

Бойобуой дьоҕуру көрүү былаанытын соп түбэһиннэрэн партком чилиэннэрин, партийнай актыбы кытта биирдиилээн бэсиҥэлэһиилэр тэриллэн эрэллэр. Ол эрээри бу эппиэттээх үлэ тэрээһинигэр улахан быстарыылар таһаарылыннылар. Цеховой партийнай тэриллэлэргэ маныаха аналлаах мунньахтар олус тардыллан бараллар. Коммунистары кытта бэсиҥэлэһии сорох сирдэргэ саҕалана да илик. Калин Хадаар отделениетынаагы партийнай тэриллэҕэ механизатор А. И. Андросов Устаан кердоҕуллэрин толоруутуттан отчуоттаата. Онтон атын тэриллэлэрбит маныаха хамсаһыны таһаарбатылар. Съезд кердоҕуллэригэр ким түбэһиннэрэн, партийнай үлэни уларыта кутуу итиэннэ коммунист эппиэтинэһии үрдэтии бөҕөргө буоларынан маныаха улахан болҕомто уурулуохтаах, дьиҥнээх, үчүгэйдик сүрүннэммэтэ. Бу улахан көтүтүү иннинэ аҥ-аҥ түгэн туоратыллара наада.

Бойобуой дьоҕуру көрүү балаһыанньата коммунистар дьулуһар экономическай кирбиилэрэ кэтэн туруутун ирдиир. Ол кыалла илик. Партийнай үлэ мунньуун тэрийии эмиэ элбэх итэҕэстэрдээх. Уопсайынан даҕаны, кердөрөн агитацияны олох кердоҕуллүгэр эппиэттирдик уларыта тутуу, саҥардан иһии кыаллыбат. Кыһыл мунньуктар хас ферма аҥаара, бөлүөктэр эрэллэр, күннэрэ-түүннэрэ кердөрөн иһэр аналлаах сиэр толорботтор.

Партийнай тэриллэлэр бойобуой дьоҕурдарын көрүү — партийнай тэрийэр үлэ стилин, идеологическайдыгар үлэни, производствоны партийнай салайыыны уларыта тутуута кемелээрэ саарбаҥа суох. Маныаха быстаарыы, урукхулуу нарыллыах үлэлэһии хойдах да тулуйуллуон сатаммат. Бу үлэ ороҕуонна сорох сирдэргэ кэмитэр саҕаланан баланча ситиһиилэхтик барар. Ол эрээри киниилэр опытарыы тарҕатыы онгоҕулла илик. Ороҕуон иннитэр бойобуой дьоҕуру көрүүгэ сөпкөөхтүк үлэлиир партийнай тэриллэлэргэ быһаччы миэстэтигэр сыддьан опыты ахтастаныы тэриллэрэ туһалаах буолуох этэ.

Түргэтэтии пятилеткатын соруктарын быһаарыы партийнай үлэни бүтүннүүтүн уларыта тутарыгар эрдэр. Кыстык соруктарын быһаарыыга, чуолаан, эбии аһылыгы тэрийии боппуруостарыгар, о. д. а. үлэлэргэ элбэх итэҕэстэр баалларын. Итиэ итэҕэстэри туоратыы цеховой партийнай тэриллэлэр бойобуой дьоҕурдарыттан улахан тутулуктаах.

Бу күннэрдээҕи ураты суолталаах сорукпут—партийнай тэриллэлэр бойобуой дьоҕурдарын көрүүгэ таһаарылыыбыт быстаарыылары түргэнник туоратыы.

С. НИКИТИН,
партком секретара.

Оскуола реформатын — олохха!

Сылаан орто оскуолата уонна «Чурапчы» совхоз оскуола реформатын олохха киллэриигэ холбоһуктаах нэскиллээх былаанна олоҕуран үлэлиллэр. Итиннэ сылаайы сайыгы оскуола дуогабар түһэрсэллэр. Совхоз быыс кердөрөн уоратэр, пособиелары уонна оборудованиены булуулуга кемо бэрэдэгэни оскуолаҕа 5 тыс. солк. биэрдэ, «Сир оногоһуутун уонна айылҕа харыстабылын» мунньах туста, билитин ис бараанын ситэрэ сылдьар.

Ол эрээри оскуола уонна совхоз салалталара реформа кердоҕуллэрин олохха киллэриигэ ССКП XXVII съеһин ирдэбиллэригэр, оскуола түбэлиннэрэн бөҕөргө үлэлээбиннэрэ оччо да ситэтэ суох. Бу боппуруоска райсовет исполкомуттан Сылаан орто оскуолатын директора А. П. Романов отчуоттуран кэстөрүнэн, оскуола реформатын олохха киллэриигэ коллектив үөрэтэр-иитэр үлэтин тэрдүттэн уларыта тутпатах. Ол курдук үгүс учууталлар уруоктары ыытыылларын, урукхуттан олохсуйан хаалбыт үгэстэриннэн үлэлиллэр. Үөрэнээччилэр, наука төрүттэрин дириҥник билиилэрэ, кэпсиилэр билиҥа-көрүүгэ тардыһан тус бэйэлэрин үлэлэһиннэрэ ситэтэ суох.

Оскуола, дьыл-кэрэтэ, общественность уонна үлэ коллективтэрин бөҕөргө үлэлэһиннэрэ биирдиилээн эмэ дьаһаллары, күрүөхтэры ыытыынан мунурданаллар.

Оскуола реформатын сүрүн нормативнай документтарын олохха кунуоннарын олохха контуруол киллэриигэ хонтуруол мелтэх. Ордук үлэҕэ көрдөрөтүнэ, үөрэтэр-производственнай базаларыгар педколлектив итиэннэ баһылык предприятие биирдэ үлэлэһиннэрэ кыаллыбат. Үөрэнээччилэр производственнай бириигэлэриигэр анаан совхоз туоҕа салаата тэриллибэтэх. Үөрэтэр-иитэр үлэ тирэҕэ турар боппуруостарыгар былыыллыбыт холбоһуктаах уураахтар тохоору олохха киириллэрэ хаччыллыбатах. Учууталлар уонна үөрэнээччилэр үлэлиир уулуобуйаларын туһаайыллыбыт ситэ уруллубат.

Райсовет исполкома Сылаан орто оскуолатын иннигэ «Чурапчы» совхоз администрациялара оскуола реформатын олохха киллэриигэ биирдэ үлэлэһиннэрэ ыраатыан сөпкө кытаанахтык сэмэлэтэ. Исполком оскуола директорын А. П. Романовы оскуола кэстөрөкөйүүгэр производственнай сакаастары толоруута сүдэрдэй инструменнары, оборудованиены булыгар, I—III кылаастарга үлэ кабинетын оноготоруугар сорудахтаата. Үөрэтэр-опытнай учаастаҕы тэрийии, үөрэнээччилэри сылы быһа иитии аһылыгынан хааччыйар кемо таһаайыстыбаны, совхозу кытта үөрэтэр-методическай кабинеты тэрийэргэ - уонна бинэ оройуон рабочай кадрдарга наадыйыыстын учуоттаах үөрэнээччилэри идэҕэ үөрэтэргэ сорудахтары турутта.

Оттон совхоз директора Н. Г. Михайлов «Өлөн Куоҕа» механизированнай фермаҕыгар үөрэнээччилэри аналлаах үлэлиир миэстэлэн уонна өрөмүннүүр мастерскойга механизатор буолуохтааҕын оборудованиеннан хааччыйарыгар, «Сүөһү иитиитин төрүттэрэ» кабинеты тэрийэргэр абаһиннэстэрдэ. Производственнай үөрэхтээһин кэмитэр үөрэнээччилэр иитии аһылыгынан хааччыллыахтаахтар.

Совхоз от ыйыгар диэри 25 миэстэлээх 2 хоруттаҕы отуулу тутуохтаах. Биирдэстэрин «Выдыдымаҕа» эдэр механизатордарга, оттуур сирдэрин бастайаанныгар, иннинэ «Тахмыыны» сайыллык механизированнай фермаҕыгар тэрийиэхтээх. Итиннэ тэнэ-калар үөрэх дьылыгар оскуола уонна оҕо тэриллэрин сөпкөөх температурнай режимнэрин хааччыйыы боппуруостарын быһаарарыгар уонна 1989 сылга 6 саастаах оҕолору үөрэтэр базаны тутарыгар совхоз эбэһиннэстэрин.

Файсовет методкомуттар

Сибэһи өссө кэҥэтиэхтээх

стьеннай бириигэдэлэриигэр анаан совхоз туоҕа салаата тэриллибэтэх. Үөрэтэр-иитэр үлэ тирэҕэ турар боппуруостарыгар былыыллыбыт холбоһуктаах уураахтар тохоору олохха киириллэрэ хаччыллыбатах. Учууталлар уонна үөрэнээччилэр үлэлиир уулуобуйаларын туһаайыллыбыт ситэ уруллубат.

Райсовет исполкома Сылаан орто оскуолатын иннигэ «Чурапчы» совхоз администрациялара оскуола реформатын олохха киллэриигэ биирдэ үлэлэһиннэрэ ыраатыан сөпкө кытаанахтык сэмэлэтэ. Исполком оскуола директорын А. П. Романовы оскуола кэстөрөкөйүүгэр производственнай сакаастары толоруута сүдэрдэй инструменнары, оборудованиены булыгар, I—III кылаастарга үлэ кабинетын оноготоруугар сорудахтаата. Үөрэтэр-опытнай учаастаҕы тэрийии, үөрэнээччилэри сылы быһа иитии аһылыгынан хааччыйар кемо таһаайыстыбаны, совхозу кытта үөрэтэр-методическай кабинеты тэрийэргэ - уонна бинэ оройуон рабочай кадрдарга наадыйыыстын учуоттаах үөрэнээччилэри идэҕэ үөрэтэргэ сорудахтары турутта.

Оттон совхоз директора Н. Г. Михайлов «Өлөн Куоҕа» механизированнай фермаҕыгар үөрэнээччилэри аналлаах үлэлиир миэстэлэн уонна өрөмүннүүр мастерскойга механизатор буолуохтааҕын оборудованиеннан хааччыйарыгар, «Сүөһү иитиитин төрүттэрэ» кабинеты тэрийэргэр абаһиннэстэрдэ. Производственнай үөрэхтээһин кэмитэр үөрэнээччилэр иитии аһылыгынан хааччыллыахтаахтар.

Совхоз от ыйыгар диэри 25 миэстэлээх 2 хоруттаҕы отуулу тутуохтаах. Биирдэстэрин «Выдыдымаҕа» эдэр механизатордарга, оттуур сирдэрин бастайаанныгар, иннинэ «Тахмыыны» сайыллык механизированнай фермаҕыгар тэрийиэхтээх. Итиннэ тэнэ-калар үөрэх дьылыгар оскуола уонна оҕо тэриллэрин сөпкөөх температурнай режимнэрин хааччыйыы боппуруостарын быһаарарыгар уонна 1989 сылга 6 саастаах оҕолору үөрэтэр базаны тутарыгар совхоз эбэһиннэстэрин.

● Коммунист туһунан кэпсиибит ●

Оройуон бочуоттаах гражданина

Улуу Октябрьскай социалистическай революция 70 сылга туолар юбилейа улам чугаһаан иһэр. Кини кыайыыларын маҥнайгы пятилеткаларга бөҕөргөтүспүт дьон аҕыйаастылар. Киниилэртэн биирдэстэриниэн Петр Кузьмич Дьячковскай буолар. Бу күннэргэ ытык кырдьаҕас 65 саастаах туолла.

Петр Кузьмич дьадаҥы кэргэнтэ төрөөбүт. Аҕата Кузьма 1920—21 сс. нэһилиэгэр ревком чилиэнинэн талыллан, Совет былааһа турутуорарын иһин активнай охсуһаччынан буолбута. Бандыыттар киниини тутан, кыыллыы сэймэктээн өлөрбүттэрэ. Аҕалара тутуллан балаҕаныттан тахсаары туран: «Оҕолорум, үчүгэйдик сылдьаарыҥ, охсуһаарыҥ», —диэн кэриэйин эпитэ.

Аҕа итэ кас тыла туолбута. Петр гражданскай сэрии сылларыгар эт, бурдук, итии аһылык, кемо хомуурдар сылдьыспыта. Советскай былаас маҥнайгы сылларыгар сири түҥэтиигэ үчүлэсиитэ. 1927 сыллаахха нэһилиэк Советын чилиэнинэн талыллыбыта, 1932 сыллаахха Хадаарга саҥа тэриллибит колхозҕа председателиэнэ быыбардаммыта. Маны сэргэ нэһилиэк Советын исполкомун чилиэнинэн үлэлэппита. Хас да сылынан маннык нэһилиэк Советын исполкомун председателиэнэ быыбардаммыта.

Петр Кузьмич партийэҕэ 1940 сыллаахха киирбитэ. Аҕа дойду сэриитэ саҕаламмытыгар партия райкома Петр Кузьмиҥы Бочуотун нэһилиэгэр үлэҕэ ыытар. Манна киниэхэ Совет исполкомун председателиэнэ быыбардылыллар. Оччотооҕуга кини нэһилиэккэ соҕотох коммунист этэ. Кэлин үһүө буолбуттарыгар группа салайаччытынан анаммыта.

Петр Кузьмич сэриилэр сылларыгар кыайыы туһугар сыралаахтык үлэлэбита. 1943—1944 сс. нэһилиэк колхозтара үрдүк үүнүүнү ылан, республикаҕа быыстапкаҕа кыттыбыттара.

Петр Кузьмич 1944 сылаахха партия райкомун инструкторынан ере таһаарылыыбыта. Кэлин Хадаарга, онтон Мыйдаҥаайыта Совет исполкомун председателиэнэ талыллан, пенсиэҕэ тахсыар диэрэ туруулаһан үлэлэбита.

Кини революция, гражданскай сэрии, маҥнайгы пятилеткалар, Аҕа дойду улуу сэриитин тыыс сыллара, сэрии кэнниэҥи пятилеткалар үһаарбыттахтарбыт коммунистара буолар. Петр Кузьмич өр сылларын кинбиэннэх үлэтэ «Бочуот Знака» ордениын, медалларыынан бэлиэтэммитэ. Саха АССР Верховнай Советын Президиумун Бочуотунай грамотатынан хаста да наҕараадаламмыта. 36 сыл сельскай Совет депутатынан, 10-тан тахса сыл партийнай төрүөппүлэ секретарынан үлэлээтэ. Петр Кузьмич билитин дьаҥы нэһилиэгин общественнай олоҕор активнайдык кыттар. Революционнай, бойобуой үлэҕэ албан аат кууруубун чилизна. Дьэ итиэ иһин райсовет исполкома киниэхэ биинги оройуоммут бочуоттаах гражданынын аатын иитэрдэ.

Е. КОРКИН,
Е. ДЬЯЧКОВСКАЙ.

Үлэлиргэ, айарга уһуйаллар

Начальнай моделирование оҕо айар дьоҕурун сайыннарыыга улахан кемелээх. Итиэ да туһуттан начальнай техническай моделированиены хас оскуола, кылаас, детсад ахсын тэрийэр наадалаах. Иттэгин иккиэ-үс сыллар усталарыгар ыытар ордук. Оччоҕо эрэ оҕо кэлин техническэй айымныы ханнык керүүнэн дьарыктаныахтааҕын туһунан быһаарынар.

Бастакы занятиелаарга оҕолорго үлэлиир миэстэ туһунан кэпсиир ордук. Ол оҥоһу бэрэдэктээх, сорудахтары чоппу толорумтуо буоларга үөрэтэр. Үлэлиир миэстэ ыраас буолуохтаах, бэриллибит үлэни эрэ толорорго наадалаах матырыйаалдар уурулуохтаахтар. Инструменнар хайа илиилэн үлэлиргэ туттуллалларынан көрөн анал миэстэлэрдээх буолуохтаахтар, чертежтар, шаблоннар үлэлиргэ маҥэйдэбэт курдук тыына уурулуохтаахтар. Үлэ кэмигэр оҕо фартуктаах буолуохтаах.

Научнай - техническэй сайдыы туһунан бэсиҥэлэри оноруу үөрэтиигэ биир бастыҥ тиэрэҕинэн буолар. Оҕолор олорор нэһилиэктэригэр, республикаҕа, дойдуга иһэр сылларга сайдыы кэскилэрин кытта үөрэтиини ыкса сибэһэтиэхха.

Бэйэ опытыттан кердөххө, оҕолор улаатан истэхтэрин ахсын ойдобуллэрэ кэҥэн, дьулуурдара улаатан иһэр. Холобур, кыра сылдьан оҕо уута борохуоту ыытаары тимирбэт чэпчэки маһынан корпуттуур. Кэлин аны мотуор олордор. Ити курдук, оҕо ейэ сайдан истэҥин ахсын иннин оногуна эмиэ уустугурар.

Туох барыта кыраттан саҕаланар. Оҕолор техническэй айымныыны оногуохтарын иннинэ начальнай моделированиены ыытта билсиһиллэрэ наадыйар. Маныаха кумааҥы, хордуон, ватман, тимир люис курдук, чэпчэки матырыйаалар наадалар. Моделлары оноголлоругар кэмэйдээһин үлэтэ барар. Онно циркуль, харандаас, линейка, о. д. а. үлэлэр толоруллаллар. Модель чаастарын холбоһуҥнаа сап, боробулуоха, силиэ, тоҥоҕо, кыраска наада. Үлэ бүтэһигинэн шлифовкалааһын, кыраскалааһын буолар. Итиннэ оҕолор ураты кыһамныылаахтын, айымныылаахтык сыһыаннаһаллар.

Кэстөрүн курдук, начальнай моделирование оҕо ейүн, толкуйдааһынын сайыннарыыга, үлэҕэ үөрэтиигэ улахан кемелээх. Аастыт оттуур маныаха суолта бэриллибэккэ кэллэ, быыстапкаларга бэрт аҕыйах үлэ туруоруллара. Быйыл кердөбүл урдээтэ, республикаҕа илин-кэлин тардыһыыга кыайыыны техническэй курүөхтэр үлэларын түмүтэ быһаарыыта. Онон оскуолатааҕы начальнай моделирование курүөхтэрин үлэлэриигэр кердөбүлү туруоруохха, хомтуруолу күүһүрдүөхха. Үлэ уруогун учууталлара байҕалэрин оскуолаларыгар начальнай моделирование курүөхтэрин ыытар туһунан былааннара кумаарыга эрэ хаалар кутталланна. Районо маныаха ороһоро наада.

Е. МАКАРОВ,
учуутал.

БИҺИЭХЭ ЭППИЭТТИЛИЭР

«Маҕаһыынна аралыллыбыт килиэбэ барбытын биир хоппоҕо рейслуу кутан кэбиспиттэр. Атыылаһаччылар буоллаҕына күөрэтиини оҕоон, талбыттарынан тала сылдьаллар. Кыһытыан иһин, килиэп үрдүгэр сетеллон кохсуйэллэр, ытырдан тыбыырдаллар»...

Дирин бөҕүөлэгинээҕи бородуукта маҕаһыыныгар аһы-үөлү атыылааһын гигиенатын быраабылалара этиччик курууйбайдык кэһиилэри саралыыр. М. Сидорова «Биирдэ маҕаһыынна сылдьаары» диэн фельетона хаһыат аастыт сыл ахсынньы 11 күнүнээҕи нүөмэригэр бэчээтэммитэ. Онуоха эргиэн тэриллэтии дириэктэрэ Н. Г. Нестерев маннык эппиэти биллэрдэ:

«Фельетон администрация уонна профком холбоһуктаах мунньахтарыгар дьүүллэһиллиннэ. Пекарня рабочайа Посельскай Р. Н. килиэби таһар дьаһыгар киирэн олороро кырдьыктаах. Кини буруйун толору билиннэ, инкиитин көннөрүнэргэ тылын биэрдэ. Мунньахха Посельскайга быыгабар бэриллиннэ уонна мантан ыла килиэби сааһылаан уган, дьаһыгы анал матырыйаалынан сабан сылдьарыгар ыйыллыннэ.

Атыылаһаччылар килиэби биирдиилээн талан ылалларын тохтотоллоругар продавецтарга ыйыы бэриллиннэ».

х х х

Райсовет исполкомун ис дьыалаҕа отделын участковай инспектора К. Е. Платонов нэһилиэннэ ортотугар ыытар итэҕэйдэтэр үлэтэ итэҕэстэрдээҕэ ыйыллыннэ. Ол курдук итириктиир, бэрэдэги кэһэр, урут сууттаммыт дьону кытта биирдиилээн үлэтэ чоппу сыала суох ыытыллар, сороҕор дьону кытта кэпсэтиитигэр тактичнайа суох быһыылары таһаартыыр. Таб. Платоновка быыгабар бэриллиннэ. Сэрэтэр, иитэр үлэлэр кодьүүстэрин үрдэтиллэр, үлэ этикатын туһуйуутун күүһүрдэриллэр модьуйуллуннэ».

Райсовет исполкомун ис дьыалаҕа отделын участковай инспектора К. Е. Платонов нэһилиэннэ ортотугар ыытар итэҕэйдэтэр үлэтэ итэҕэстэрдээҕэ ыйыллыннэ. Ол курдук итириктиир, бэрэдэги кэһэр, урут сууттаммыт дьону кытта биирдиилээн үлэтэ чоппу сыала суох ыытыллар, сороҕор дьону кытта кэпсэтиитигэр тактичнайа суох быһыылары таһаартыыр. Таб. Платоновка быыгабар бэриллиннэ. Сэрэтэр, иитэр үлэлэр кодьүүстэрин үрдэтиллэр, үлэ этикатын туһуйуутун күүһүрдэриллэр модьуйуллуннэ».

Билиҥҥи бийиҥ партия XXVII съезинэн туруорулуубут саҥа соруктарга сөп түбэһиннэрэр оройуон экономикатын сайыннарыы кэмнэргэ олоробут. Тыа хаһаайыстыбатыгар, чуолаан сүөһү эйгэтигэр, научнай-техническай прогресс сайыннарыыта хаанык акылааты түһэрэр-битиргэн экономика сайдытын кэскилэ быһаарылыаҕа. Онуоха фермаҕа кэлимник механизациялаһын быһаарар оруолу ылыаҕа. Бу дьыалаҕа сүрүн итэҕэспитин —саҥа соруктарга эпиэттиир уларытыылары киллэрбэккэ олорорбутун—билиҥнэхтэхпит уонна онтон сөптөөх түмүктэри оҥостуохтаахпыт.

Билиҥҥи туруттан республика үрдүнэн фермаҕа кэлимник механизациялаһын 4,1 бырыыһыанга тэҥнэтэр эбит буоллаҕына, биһиги оройуоммутугар ити кердьүү эссе намыһах. Бу үлэҕэ оройуон хаалыылаахтар ахсаннарыгар сылдьар. Ыраата барбакка, ыаллыы Алексеевскай оройуонка кэлиҥҥи сылларга хотоннору механизациялаһыҥҥа, илии саамай ыарахан үлэлэрин техникаҕа сүктэриҥэ улахан үлэни ылтан маҥа биһиги ыраах аҥнан куоппуттарын да колобурдуохха сөп.

Пятилеткатааҕы соруктут олус үрдүк. Быстахтык ыллахха, 1990 сылҕа диэри фермаларга бэйэ ыаннаҕыттан ноҕоруускатын 50 ыанахха тиэрдэр сыалланах илии үлэтин сүрүн көрүҥнэрин чэпчэтиохтээхпит.

Хаалыы тоҕо да улаханын иҥин, бу дьыалаҕа кэскилин көрөн быһаарар, балаһыанньаттан тахсар кыахтар суох буолбатахтар. Кылаабынайа, сыалбытын-соруктутун чопчулуохтаахпыт. Онна үлэни, ол быһыытынан саҕалыахтаахпыт. Совхозтар директордара, инженериэй сулуспалара хотоннору уларытан тутуу барайыактарын уталыппакка оҥоруохтархтар.

Фермаҕа кэлимник механизациялаһыҥҥа саҥа хотону тутарга суоттуурдаахха, эргэнэ табыстаҕын көрөн уларытыы суолунан барыахтаахпыт. Саҥа тутуулары үбүлээһиҥнэ хаарыахтаахпыт, оройуоннаабы агропромышленнай холбоҕукка бэриллэр капитальнай үгүүлэр сарбыллыылара үлэни арыылаахтар курдук эргэ хотоннортон саҕалыыры эрдэҕэр.

Аастыт сыҥа Арыылаах отделениетыгар ыаннык эрэ хотону буолбакка Хомустаах фермаҕын сүрүн объектарын барыларын механизациялыыр соруту туруорунан үлэлээбиттэрэ. Быстахтык ыллахха, аҥнаҥ көрмөцэҥҥа биир сиистэмэ эбии туруорулуннэ, ноҕуом ыраастыыр биис ТСН транспортер, АД-100 диэн ыанаҕы ыыр уо үстановка тэҥнэтиннилэр.

Арыылаахха СМКА-5 аҕыйах сарбаатаччы оройуоннаа бастакынан туһаныллыбыта. Фермаҕа барыта 32 электродвигательдаах ыараас механизмнар таныллыбыттар. Кэрэхсэбиллээх баар, «Чурапчы» совхоз итиннэ тохтоон хаалбакка 1987 сылларыгар эбэҥэтэлистибэтигэр фермаҕы кэлимник механизациялаһыҥҥа саҥа соруктары бэлиэтэннэ. Бу үлэни Кылэгэй уонна Сылаан отделениелэригэр саҕалыы ыытан аҕыйлыы мобильнайдык тараатыыны 1300 тоҕоҕо тиэрдиэхтэрэ. Хотоҥно аҕыйах тарыгар техниканы киллэрэр сыалтан эргэ тутуулары уларытыыны «Мүгүдай» совхоз Толбойугар, Маралаайыгар уонна Чыаппаратыгар эмиэ саҕалыыра быһаарыммыттара кэрэхсанна сөп.

Бэйэҥ туруоҕуҥ, биир сыҥ иҥэр отделение хас да хотону тэҥнэнэн кэлимник механизациялаах аҕыйах сарбаатаччы оройуоннаа бастакынан туһаныллыбыта. Фермаҕа барыта 32 электродвигательдаах ыараас механизмнар таныллыбыттар. Кэрэхсэбиллээх баар, «Чурапчы» совхоз итиннэ тохтоон хаалбакка 1987 сылларыгар эбэҥэтэлистибэтигэр фермаҕы кэлимник механизациялаһыҥҥа саҥа соруктары бэлиэтэннэ. Бу үлэни Кылэгэй уонна Сылаан отделениелэригэр саҕалыы ыытан аҕыйлыы мобильнайдык тараатыыны 1300 тоҕоҕо тиэрдиэхтэрэ. Хотоҥно аҕыйах тарыгар техниканы киллэрэр сыалтан эргэ тутуулары уларытыыны «Мүгүдай» совхоз Толбойугар, Маралаайыгар уонна Чыаппаратыгар эмиэ саҕалыыра быһаарыммыттара кэрэхсанна сөп.

Бэйэҥ туруоҕуҥ, биир сыҥ иҥэр отделение хас да хотону тэҥнэнэн кэлимник механизациялаах

НТП: хотон механизацията

ҮЛЭ КЭЭМЭЙИН БЫҺААРЫАХХА

киллэрэрэ олус уустук. Уларыта тутууну биирдиҥ хотоннорунан Субуруускай аҥынан совхоз «Эрчимнэр», Сугуланыгар, Эрилик Эристиин аҥынан совхоз Чаныргар о. д. а. сирдэргэ ыытыахха сөп.

Кылаабынаан, хотону уларытан тутуу сметата, техническэй усуйуобуйата ымыктаан-чымыктаан чуолкайдык оҥоһуллуохтаах. Арыылаахха трансформаторнай станция ыаматта учуоттаматаҕа улахан итэҕэс быһыытынан бэлиэтэммита. Манна электричестиэнэн хаччыллыы молтох буолан үс-түөрт двигатель тэҥнэн үлэлиир кыаҕа суох. Онон быраҕыаҥка үлэ биир да ноҕүнэ умнуура хаалыа суохтаах.

Түмүктээн эттэхха, хотоннору уларытан тутуута, механизациялаһыҥна моччу быланнары, быраҕыактары оҥорор кэм кэлбэ. Ыытыллар үлэ кэмэйин, үбүн-харчыны чуолкайдаһыны уталыппыахха.

С. ДОГОРДУРОВ,
ОАПХ кылаабынай инженер-механика.

ҮЛЭЛЭЭТЭ ЭРЭЭРИ

Соловьев отделениетыгар кормоцевы тэҥкы, ол агрегаттар толору комплеса суох кэлан, ыйтан ордук сөбулуннна. Онуоха эмиэ электромотора дефектээх буолан механизатордар элбэх бириэмэлэриҥ ыспыта.

Кормоцехха отделение үрдүк үүнүүтүн эмиэтэ сыыһарыллыаҕыттан үлэ биллэрдик түргэтээтэ. Сыахха эрдэттэн үлэлэбит механизатор Егор Петрович Сергеев элбэх уларытыылары киллэрэн, бэйэтэ сатыырынан туһааран онорон агрегаттары үлэлэрэ сөп. Кормоцех мотуорун, электроэнергия кыаҕа тиэрдиэхтэнэн, «Беларусь» тракторынан оргиттэрэргэ быһаарбыттара. Ол түмүгэр биһиги аҕыйах араас керуҥнэриэн булкуйан кутта 6-7 тонна үүнүтэй хааныстыбалаах аҕыйах бэлэмнэнэр кыах ураҕаҕа. Онон үс хотоннан 400-чэ сүөһүгэ кормоцех бородуукуйатын бэриллэр.

Кормоцех үлэлээтэ эрээри, биһиги да итэҕэстэр элбэхтэр. Электродвигаателэ үлэлээбэт. Үлэйиэхтэргэ онорбут бородуукуйа иҥин толобуртэ биир итэҕэстэр сотору кэмнэрэ туоратар. Түһүнэн рабочайдар түгуорессуулара ойоноро наада. Кормоцех обору дованнэларын кэдьүүстэхтик үлэлэтии кыаллыбат. Онон маны агропром холбоҕун кинниниэ эрэйиллэр.

А. МАКАРОВ.

Сир быйаҥа—олохпут быйаҥа

Бэйэ кыаҕын көрүнүөххэ

В. Ермолаев суругун дьүүлэһии

Атроном В. Ф. Ермолаев «Саҥа олох» ахсыннны 20 күнүнээҕи нүөмэриэгэр бэчээттэппит «Сөҥүүнү туһаныахха, уйгу ууна оҥоруохха» диэн ыстатыйатын, онно туруорбут проблемаларын, соруктарын олус диэн биирээтим. Уонна, урукку оттуттэр хаһыакка суруйа уоруйаҕа да суох буоллаҕына, бу барыбыт олоҕун, дьылҕатын таарыйар боппуруоска бэйэм санааларбын этэргэ быһаарыннным.

Ыстатыйаҕа этиллибитин курдук, кырдьык даҕаны кураан сыллар балаһалара саҕаланан эрэр курдуктар. Маннык мүлчүргэнээх кэмиэ оройуон да, совхозтар да салайааччылара кураанны утары охсуһуу дьаһалларын күн-дьыл, айылаҕа усуйуобуйаларыгар сөп түбэһиннэрэр курдук оҥорон, онну олоххо киллэриигэ бу күннэртэн ылсыстахтарына эрэ табыллар буолла. Аастыт нүөл сыллар уларыттан саппааһырбыппыт, кэмэҕэс туттарга ыраан хаһаммыппыт диэн бэрт дуоһа суох. Дьиҥэр, эрдэттэн төбөстоох миэстэлэргэ уулуу хаайан куоллэри үөскэтит буоллар, билиҥин кураанны утары охсуһууга кэпсэтии даҕаны букатын атыннык туруохтаах эбэ. Ол суох.

Маннык усуйуобуйаҕа балаһыанньатан тахсар суол биир: сөҥүүкү (хаары, ардаҕы) тоҕо кыаллыарыҥан табыгастаахтык туһаныы.

В. Ермолаев ходуһаларта хаары чистиэнин утаппыанна саҕалыахха, чистиэнин кэнниттэн ыытыахха диэн саамай сөпкө суруйар. Уонсайыанан даҕаны, үлэ бу керуҥэ сыл аайы кэмтэн да сорудаҕа суох хаммаанньа курдук ыытыллыахтаах. Ити—биирэ.

Иккиҥнэн, саамай хаар уутун, сайын, күһүн биирдэ эмэ да буоллар түһэн аҕар балыскан ардахтар уулаарын тохтотор наадаттан үрэхтэргэ ордук табыгастаах гидроэнергетикаҕа хамыһах буор быыттары оҥорор, олус наадалаах диэн саныыбын. Билиҥ кэмнэ хаар быыттары тутуу сэбэта суох. Холобур, «Чурапчы» совхоз үрэх таҥнэтэр саас аайы буулдьаҥнаан аҕыйах оҥорор хаар быыттара кедьүүһү биэрбэт буоллуулар. Бу пыматтан саҥа хаастаҥнэр ордук. Ол оҥнуттан, тоҕоостоох курдук, үрэхтэр хаар быыттарыгар тутуохха. Тоҕоостоох отделениеттэн сылаатата аастыт күүн сиргэ тоҥуон эмиэ. Былдьаһыы үрэхтэр хаар да бэрт биһиги тутуттарбыт хайыыгыттан эрэ сөп. Скреперинэн бэрт добеҥнык оҥорбуттар. Онуоха ходуһа да кырсын алдьаппатахтар. Буоруо тыа саратыттан, талах быыһыттан кыстаран ылбыттар. Итиннэ дьөҥс быыттар кедьүүһү биэриэхтэрин эмиэ. Онтооох урахтэрэ оройуонтан ааҕахтар. Аныы техника үйэтигэр сорунар буоллахха совхозтар күүстэриниэн тоҕо наада буоларыгар оҥоруохха сөп. Онон бэйэҥ ыаннаҕынан хаһаанньаҥ ыарыстаҕынан сатаныыҥ.

Ходуһа уулуулуун үрдэтэр иннитэн от урахтэрбитигэр, алаастарбытыгар, кинилэргэ уулуу тохтотуута сүрүн бөлөҕө уурулларга наада. Аҥаа Цуутун Таастаах бэрэхтэрбэт курдук чистаатаҕы сыллаҥа олох хомуурбэт, кэпсэтиигэ, дьүүлэһиигэ, мөкүүрэргэ эрэ сылдьар дьыалаҕа дьон санаалын арыйдыахтар, эмиэ саҥаабар, эрдэ. Ол сиэтэр ходуһаны куйсаҥыыта оройуон, совхозтар ыыхтарыгар бэйэлэ, эмиэ, онтон да кэлэр сылларга чопчу туту оҥорор туһунан кэпсэтиҥнэр кэмнэрэ.

Былыр үйэҕэ алдьаммыт быыттар уулуу халытан нүөлсүтүохтээх 5168 гектар ходуһалараныаха диэн балансыттан үһуллубакка списаммыта саҕаарыллыбакка сымыйа сыыпыара буоллар, ирдэбиллэр аксаныгэр киллэрилла сылдьаллараҥ ыскытыйаҕа саҕан олус бэрэбиэстим, соҕуйдум даҕаны. Бу бэйэҥ аҕыйах аатынан ыытыллыбат. Оройуоннаабы агропромышленнай холбоҕун—специалистара күүстэрэ, ыстаны, оскуруоканы ыыстыбыт, ыстаны оҥостан үлэлиир онтуларыгар, республиканы итиннэ хаалбахчаҕа сылыпталаралыыннан отчуоту оҥорор, олорбуттара кийиит эрэ сөхпүт. Бэйэҥ ходуһаҕыт, үлэ сиэ баарыҥ курдук сыыһа аҕыйах, ыстаны оҥостуу, ыстаны оҥостуу сохпотар дьыаҕар буоллуулар. Иэстэр тухары, совхозтар күүстэриниэн толоруулар кыра мелиорацийа дьаһалларыҥ кодьүүһү биэрбэт буолбуттара ыарыахтаах. Биһиги, ол иҥэн, кэмнэр бу кыра мелиорацийаҕа дьаһаабыттаабар да улахан болҕомто уурулуохтаах.

Аастыт сайыны үүнүүтэ суох, эмиэ сайын кэлэн ааста диэн саанаабыт. Ходуһа үрдүк оттоо, хордоойо куурдахатта, бэй кыра хайыта барда. Ол оҥоруттан, кураана, ардаабатара бэрт буолан, урукку уулыыт сиргэрэ уоланнар балаччы от кэлэр. Сылан Арааа Бэрэтинэр баар Бас Колуйэ диэн сиргэ да холобурдуохха сөп. Аастыт күүн бу кыра ходуһаҕа 6-7 от кэлбэтин көрөн сохпутум. Ити курдук Чыаппара Бахымдатыттан эмиэ, бадысхан үүнүүнү ыытыттарын истэбин. Быйата, намыһах уу эмиэдээх ходуһалар урукку сиэктэрин тутан бааччы оту биэрдилэр. Маннан, салгыы кураанныыр, сир-уот куурдахтар буоллаҕына, ити уолбалардыттан да кэлэйиэхпит.

Билиҥ оройуоннаа кураанны утары чопчу дьаһаныы толорбутун ходуһа быйаҥын үрдэтэрэн ордук дьоҥуннаах сорук эбит. Туһаайыллыбыт салайааччылар, специалистар, рабочайдар хаһыатынан кэпсэтиигэ кэбэҥник кыттыахтарын этиэхтэрэ диэн саныыбын.

В. МАКАРОВ,
үлэ ветерана.
Чурапчы с.

ОТОХ ДА УЛААТАР

Кыстык саҕаланыытыгар кичэллээх көрүүнү-хаайыыны, эмтээһини эрэйэр ыырэйдэр «Мүгүдай» совхозка элбэх этилэр. Опытталаах суоҕуһуттэр сыраларынан кинилэр туруктара биллэ түбуста. Холобур, Толоонтоо А. Р. Баранковаҕа туттарыллыбыт молтох туруктаах 30 суоһу түүөрдүлэр, ортотунан 50,6 килограмм толбуйдулар. Маралаайы Төбүрүөнүгэр үлэлиир А. А. Сивцеваны эмиэ бэлиэтээххэ сөп. Киниэхэ 44 оройуон ыырэй туттарыллыыта.

Акулина Алексеевна итиэрэн үс ыйга 34-түү килограмм пришеҥи ылла.

А. ВАРЛАМОВ.

Икки саары ардыгар

Оройуоннаа аастыт сыл ортотугар саҥа тэриллэ еремуеннүүр - тутар учаастак тэриллибитэ. Киэн аҥала —оройуон киниэн туһаран оҥоруута, олорор дьаһалларга уонна бюджетнай хаһаайыстыбаннай тэриллэргэ еремуеннэр, кыра кэмэйдээх тутуулары ыытыы.

Бу учаастак тэриллиитин кэс ыыһыы ахсын тымныыннан аргыйар уонунан ахсаннаах дьиэлэргэ олорооччулар, бэйэлэрин сэмэй куустэриэн тутуулуу ыытар кыаҕа суох кыра тэриллэр салайааччылара ордук сэргии, уоҕо-кэтэ кэрсуйбуттэрэ. Оттон оройуон туһаныых салайааччылара саҥа тэриллэ бэрт тургэнник оннун булуннарыгар материальнай-техническэй да эттүнэн, үлэнэт илиэнэн да кемелоһуох буолан «Якучреметрой» холбоҕун салалтатынын илии тутуспуттара. Сонно тута үүммут пятилеткаҕа уонна онтон салгыы 2000 сылга диэри ыытыллыахтаах үлэ кэмэйэ барыллыахтаах.

Ол эрээри күн-дьыл аанан истэрэ ахсын сыыһатыгыттан хаатыттан сорох эпиэтээх үлэһиттэр эссе даҕаны тахса илиэтэрэ, ол учаастак үлэтин ыарахаттыта көҥүнэ. Холобур, деткомбинат тутуута олус быстарда. Манна еремуеннүүр-тутар учаастак сакаасчыта —Чуралчы сельсиэй Советын исполкома. Саха АССР Министрдэрин Советынан ити тутуута 120 тыс. солк. керуллубутэ. Онтон 80 тыс. солк. үлэ кыайан барбакка төттөру устулунна.

—Ураахтары, быһаарыылары олоххо киллэриигэ оройуон да, сельсовет да салаталаарын эттүттэн олохтоохтук, эпиэтээхтик дьарыктаабар бирдиэ да үлэнэт кестубэтэ.

Оттон райсовет исполкомун председателин солбуйааччылар быыс буллахтарына, быйа охсон дьарыктааллара түмүгэ суох хаалан иҥэр,— диэр учаастак салайааччыта Д. Д. Трофимов.

Деткомбинат тутуутутар матырыйаалынан комолоһор туһунан үс төгүл райсовет исполкомун быһаарыыта тахсыбыт. Холобур, исполкому кулун тутар 18 күнүнээҕи быһаарыытынан промкомбинат 30 кубометр быыраханы, «Агропромхимия» холбоҕута, «Агропромстрой» учаастага 30-туу кубометр лафеты, суолу еремуеннүүр-тутар учаастак 20 кубометр гравийы биэриэхтээхтэриэн күн бүгүнүгэр диэри толорботулар. Сыччах лесопункт салалтата матырыйаалынан хааччыйбата ыыгыаҕа буулуубанна туһаныллыбыта. Оттон сельсовет исполкомун председателэ И. А. Никитин сакаасчыт да, райсовет исполкомун чилиэнин да быһыытынан быһаарыы олоххо киллэриллиэхэ хонтуруоллаабата. Дьаалатынан үөнүнарда. Нэһилиэнньэҕэ тыын наадалаах тутууну салгыы ыытыы хантан убуланэрэ, истиэнэтин маҥа хантан булуллуохтааҕа баччаанга диэри быһаарылла илик.

Еремуеннүүр - тутар учаастак олоҕун булкуутта сиэрэ суох уһаан эрэр. Хаһан хантан техниканан хааччыллаллара быһаарылла илик. Гараж, хонтуора тутуллуохтаах сирэ эмиэ биллибэт. Үлэһиттэр уксун, былыргылыы эт илиэнэн сыралаһаллар. Икки быраҕыалыыт «Пионер» краны онуостан туһаҥа сылдьаллар. Кэрдиллибит маны тыаттан таһан массыыналарга суох. Райсовет исполкомун үлэлиир туруктаах техниканы еремуеннүүр-тутар учаастакка арендалыыр туһунан дьаһаллара тэриллэр салайааччыларыгар тиийэ илик. Бу кэмнэ техниканан сеттеах кэмэну оҥоторбут Алексеевскайдааҕы учаастак үлэтин кэмэйэ 1 кел. солк. тиийдэ.

Этэргэ дылы, быстабыста самсанан, хаалан эрэр үлэлэр тэриллэлэри кытта дуоҕабардаһан, учаастак аастыт сылга 180 тыс. солк. үлэни ыытан, былаанын толордо. Билиҥ маҥа олус дьиксиниидээх балаһыанньа үөскэтэ: сылларыгы ла, пятилеткаҕаары да былаан уонна эбэҥэтэлистибэ оҥоһуллар илик. Биир да сааначчыт дуоҕабар туһарсэ илик: кимиэхэ да сеттеах бырайыактыыр-сметнай документация суох. Тоҕо диэтэххэ, балыыһа, детсад курдук тэриллэргэ бэйэлэриэгэр специалист суох. Оттон райсовет исполкомун архитектураҕа отдела бырайыактыыр-сметнай документацияны оҥорор иннинэх эрэ үлэһиттэх. Онон тутуу, о. д. а. тэриллэлэртэн проработы комоҕо ларан, труппа тэриэр наада курдук. Итини райсовет исполкомун былаанаһыгыттан отделын сэбиэдиссэйэ П. Г. Кириллин утаппыппакка быһаарыахтаах.

Хаһаанна диэри дьоҥсэргэ олорор-үлэлиир усуйуобуйатын туһаарар иннэлэх, оройуон социальнай - экономическай олорор-ыаҕаар быйаччы сабыдыалы оҥоруохтаах тэриллэ эрдиитэ суох тыыллы устуоҕай?

Л. УНАРОВА,
«СО» корр.

Тутуура—тэтими, хаачыстыбаны!

рыытыган промкомбинат 30 кубометр быыраханы, «Агропромхимия» холбоҕута, «Агропромстрой» учаастага 30-туу кубометр лафеты, суолу еремуеннүүр-тутар учаастак 20 кубометр гравийы биэриэхтээхтэриэн күн бүгүнүгэр диэри толорботулар. Сыччах лесопункт салалтата матырыйаалынан хааччыйбата ыыгыаҕа буулуубанна туһаныллыбыта. Оттон сельсовет исполкомун председателэ И. А. Никитин сакаасчыт да, райсовет исполкомун чилиэнин да быһыытынан быһаарыы олоххо киллэриллиэхэ хонтуруоллаабата. Дьаалатынан үөнүнарда. Нэһилиэнньэҕэ тыын наадалаах тутууну салгыы ыытыы хантан убуланэрэ, истиэнэтин маҥа хантан булуллуохтааҕа баччаанга диэри быһаарылла илик.

Еремуеннүүр - тутар учаастак олоҕун булкуутта сиэрэ суох уһаан эрэр. Хаһан хантан техниканан хааччыйыллыбыт быһаарылла илик. Гараж, хонтуора тутуллуохтаах сирэ эмиэ биллибэт. Үлэһиттэр уксун, былыргылыы эт илиэнэн сыралаһаллар. Икки быраҕыалыыт «Пионер» краны онуостан туһаҥа сылдьаллар. Кэрдиллибит маны тыаттан таһан массыыналарга суох. Райсовет исполкомун үлэлиир туруктаах техниканы еремуеннүүр-тутар учаастакка арендалыыр туһунан дьаһаллара тэриллэр салайааччыларыгар тиийэ илик. Бу кэмнэ техниканан сеттеах кэмэну оҥоторбут Алексеевскайдааҕы учаастак үлэтин кэмэйэ 1 кел. солк. тиийдэ.

Этэргэ дылы, быстабыста самсанан, хаалан эрэр үлэлэр тэриллэлэри кытта дуоҕабардаһан, учаастак аастыт сылга 180 тыс. солк. үлэни ыытан, былаанын толордо. Билиҥ маҥа олус дьиксиниидээх балаһыанньа үөскэтэ: сылларыгы ла, пятилеткаҕаары да былаан уонна эбэҥэтэлистибэ оҥоһуллар илик. Биир да сааначчыт дуоҕабар туһарсэ илик: кимиэхэ да сеттеах бырайыактыыр-сметнай документация суох. Тоҕо диэтэххэ, балыыһа, детсад курдук тэриллэргэ бэйэлэриэгэр специалист суох. Оттон райсовет исполкомун архитектураҕа отдела бырайыактыыр-сметнай документацияны оҥорор иннинэх эрэ үлэһиттэх. Онон тутуу, о. д. а. тэриллэлэртэн проработы комоҕо ларан, труппа тэриэр наада курдук. Итини райсовет исполкомун былаанаһыгыттан отделын сэбиэдиссэйэ П. Г. Кириллин утаппыппакка быһаарыахтаах.

Хаһаанна диэри дьоҥсэргэ олорор-үлэлиир усуйуобуйатын туһаарар иннэлэх, оройуон социальнай - экономическай олорор-ыаҕаар быйаччы сабыдыалы оҥоруохтаах тэриллэ эрдиитэ суох тыыллы устуоҕай?

Л. УНАРОВА,
«СО» корр.

Комментатор колонкалара

ЭЙЭҢЭ ТИЭРДЭР СУОЛ

«Биһиги этин киллэрбэтиҥ»—диэтэ Афганистан народнай-демократическай партиятын КК Генеральнай секретара Надженб. «Норуот сэриттэн, мэлдьи кутталтан, аһары ыардартан уонна быстыыттан-ойду у т т а н, ньдаанньэрдэн уонна ытаһыыттан саҥа», —диэн быһаарда киниэ.

Эйэҕэ быраабы бырааты сэйиэхтэр сэриэтэн, революцияны утараччылар революционнай норуоту утары туһаайыллыбыт ирдэнньэрин уонна саагабардарын тохтоторго дьулуһан, дойдуга хаан тохтуутун адъас бопсорго кыһаналлар туран, АДР правительствота сүнньэн политическай эр санаалаах хардыылы ыҥырдо—уоту тохтоторго уонна национальнай эйэлэһии туһунан кэпсэтиилэри саҕалыырга ыҥырда.

Үрдүкү интэриэстэриэн—норуот, биллиэнньэ уонна кэлэр кэлүүнэлэр интэриэстэриэн, Афганистан сирилэр-уоттар олоҕу арчылыыр кыһалларын салайтаран АНДП КК, дойду революционнай совета уонна правительствота бу дьыл тохсунньу 15 күнүттэн сэриэ сэбин барыы бистэрэттэн уоту аһыыны тохтоторго, бомбуой операциялары тохтоторго, сэриилэри бастайаннай турар пуунарыгар тэнитүүрэ, эйэлээх кэмнэргэ киирэргэ, эйэлээх нэйилиэннээҕэ куттальнан суоһаабат буоллахтарына естөөхторго артиллерийскай уонна авиационнай охсуулары оҥорбокко бириэс биэрдэ. Сэбиэлиилэх күүстэргэ государственнай кыраныыссалыы, государственнай уонна байыаннай объектэри маҥаһыныынан мунурдаарга этилиннэ. Эйэлэһии, утары өрут анчаха холбоһор буоллаҕына, 1987 сыл от ыйын 15 күнүгэр диэри салгыныыда. Өруттэр икки эйэлэһиини тутуһар буоллахтарына, кини өссө салгыныыда.

АДР салаатын ити эйэлээх хардыыларыгар хардыылаах куораттары, киилэктэри, предприятиелары, воинскай чаастары уонна салгын транспорын ыытыалаанньы тохтотуу, АДР территориятыгар сэриэ сэбин-сэбиргэлин ааҕыллыы уонна тэрээтэн туруоруу, суоллары миналаанньы, террористическай акциялары уонна диверсиялары тохтотуу күүтүллэллэр.

Уоту тохтотуу—ити дьоҥҥоолоох уонна бэлэмнээх наадалаах, ол эрээри эйэҕэ тиэрдэр баскыы эрэ хардыы. АДР правительствота национальнай эйэлэһии интэриэстэриигэр норуот былаанын кытары сотсуйуҥэ киирэхтэриэн сөптөөх күүстэри кытары кэпсэтиилэри саҕалыыр саанаалаах. Ити кэпсэтиилэр соруктарыынан аатталыыр белэхтэр представителлэрэ кыттыылаах коалиционнай правительствоны тэриийии буолар. АДР правительствотын сыала—Афганистанҥа байэни-бэйэ бас билиниитин, блокторга холбоспот государство статуһун хаччыйыы итиннэ мөкпүлээһин.

АДР салаатын ыҥырыытын эйэҕэ дьулуһар киэҥ общественность ойоота. Оттон аан дойдуваҕы реакция күүстэра, Афганистаны тула үсүскэбит быһыылы-майгыны сүрүннэйиэ, АДР салаатын кэбүүлэһиинин баһаҕырдаргга соруналлар. Утары саҥа Вашингтонтан ыҥырыллыбыт Надженб ыҥырыытын революцияны утараччылар Пакистаҥҥа хорудьбуут сорох лидерлэрэ эмиэ киэр тибэлэр. АДР правительствота сорохтор: «Кэпсиилэри тоҕор, онтон куотуулар уонна быраат бырааты сэймэхтиир уотун ахар айан онноҕуу сылтахтары ким даҕаны кэрдүү сатаабатын». Афганистан эйэҕэ наадыйар. АДР салаатын көҥүлэһиинэ онно тиэрдэр кэмэ суолу ырыйар.

В. ВАВИЛОВ,
ССТА ырытааччыта.

Юнкор МУННУГА

Доҕордоһуу мэлдьи күүстээх

Итинник аатталаах аһаҕас кылаас чаанньы ыытыбыт. Онно Украинскай уонна Молдавскай ССР-дар туспарыынан кэпсээтибит. Биэргэ үөрэнэр оҕолорбут Т. Мельник уонна О. Кондратюк бэйэлэрин тереебут дойдуларыы—Украинаа туһунан истиннник кэпсээтилэр. Оттон ити республика киин куоратын Киев туһунан оскуола директора П. Н. Калачева сырдатта. Костя Дьячковскай Украина туһунан уопсай кэпсээнэ эмиэ кэрэхсэбиллэ ыллы. Оттон Сергей Барашков Молдавия туһунан үчүгэйдик болҕомтоннан кэлэн биһиннардэ. Старшай пионер-баһаатай Е. Г. Макарова Кишиневи куорат туһунан, кини биллиэннэ сайдыытын историятын кытта сибээстэн биһиннэрдэ.

Ити республикалар туспарыынан кэпсиир сурунаалдар, открыткалар, книгилэр эмиэ кэрэхсэбиллэ ыллылар.

Кеша СЫРОМЯТНИКОВ,
Аня БАРАШКОВА.
Интернат-оскуола.

Буойуннары кытта көрсүһүү

Оскуолабытыгар «Будущие воины» куруһуок үлэлиир. Онно Советскай Армия кэккэтигэр сулууспалаан ыытыс иэстэрин толорон ааспыт күһүн дамобилизацияламмыт буойуннары кытта көрүстүбүт.

Сөкөн Софронов уонна Леонид Собакин биллиэннэ буойуннга нуучча тылын үчүгэйдик билиэ олус наадалааҕын тоҕоостоон бэлиэтэтилэр. Киниилэр аан бастаан сулууспалыы тиийэн баран нуучча тылын мөлтөхтүк билэр буоланнар ыарахаттары көрсүбүттэрин эмиэ кистээбэтилэр. Анатолий Колесов саллаатан от-аан өттүнэн сайдылаах буолуу эрэйиллэрин эттэ, уолаттарга спордунан дьарыктанарга сүбэлээтэ. Кини бэйэтэ оскуолаҕа үөрэнэр сылларыгар спордунан дьарыктаммыта воинскай эбээнньэ толороруттар көмөлөспүтүн этте. Улахан сантэриинин Афганистан Демократическай Республикатыгар сулууспалаан бэйэтин интернациональнай иэнин толорбут Савва Дьячковскай кэпсээнэ ылла. «Ыраах сирдэриэн тэлэһийэ сылдьан улуу нуучча тылын биларбитиэн улаханнык киэн туттарбыт. Ити тылынан хайа баҕарар өҥүк иһитин кытта ингинээкэ наадабытын быһаарсарбыт. Онон уолаттар нуучча тылын кыһанан үөрэтиҥ, начальнай-байыаннай бэлэмнээнии уруоктарыгар дьаныһан дьарыктаныҥ. Ол барыта армияҕа сулууспалыыргытыгар туһалыаҕа»,—диэн кини бэйэтин этиитин түмүктээтэ.

Зоя ШИШИГИНА.
Одьулуун.

Кырдьаҕас учуутал

Биһиги бөҕүөлэкпитигэр олоҕун бүтүннүүтүн үүнэр көлүөнэни үөрэтиигэ-иитиигэ анаабыт кырдьаҕас учуутал олорор. Кини Матрена Касьяновна Собакина. Матрена Касьяновна 1935 сыллаахха Чурапчыыаҥы педагогическай училищены бүтэриэ-ҕиттэн 1980 сыллаахха диэри учууталлаабыта, ол иһигэр биһиги оскуолабытыгар —сүүрбэччэ сыл Биһиги эмиэ үөрэппитэ.

Билигин Мырылаҕа кини кэрэҕэ, сырдыкка уһуйбут элбэх ыччаттара араас идеалаах үлэһиттэр буолан олороллор, үлэлиллэр. Биһиги кырдьаҕас учууталбытыгар бочуоттаах сыныалаагар уһуннук, дьоллоохтук олороруттар баҕарабыт.

Туяра НИКОЛАЕВА,
Вера ТИТОВА, IV кылаас үөрэнээччилэрэ.

КСК үлэлиир

„НЬУРГУҺУН" КУЛУУПКА

Чурапчыыаҥы культурнай-спортивнай комплекс иһинэн үлэлиир эдэр кэргэннилэр «Ньургуһун» диэн нарын аатталаах кулууптара саҥа үүнүмүт сылга бастакы түмсүүтүн ыытта. Онно барыта 30-ча эдэр кэргэннилэр көрүстүлэр. Аралас маассабай оонньуулар тэрилиннилэр. Сүүйүүлээх лотерея билиэттэрин таба кардаабыттар үөрүүлэрэ үрдээта. «Дьоллоох нүөлэр» оонньуу улахан кэрэхсэбили үөскэтта. Кулууп совета бастакы квартаалааҕы үлэ былаанын, эдэр кэргэннилэр кулууптарын устаабын кытта биһиннэрдэ.

Остуолга уурулуубут «Баҕа санаалар» книгэлэриигэр эдэр кэргэннилэр кулууп үлэтигэр туох киллэриэххэ сөбүн туһунан бэйэлэрин сааналарын сурүйдулар. «Кулуупнуучар саҥа ыал буолбуттары чиэстээһиннэри тэрийиэҕиҥ. Чилиэнискай усуйоһуу төлөөн культурнай дьаһаллары ыытыыга үөтэ булуноҕуҥ»,—диэбиттэр Чиркосовтар. «Эдэр кэргэннилэргэ педагогтар, рачтар, о. д. а. идеэлээхтэр сүбэлэрэ олус наадалар. Кинилэри кытта көрсүһүүлэри тэрийиэххэ». Ити Оксана уонна Афанасий Алексеевтар баҕа санаалара. Оттон Максимовтар дьиэ-кэргэттэрэ интэриэһинай идеэлээх дьону кытта көрсүһүүлэргэ сылдьыан баҕарар. Итинник барытын «Ньургуһун» кулууп совета былаана оногостуутутар учуоттуоҕа.

Кулуупка сылдьыыбыттарга дьиэ-кэргэн олох-дьаһаҕар кунпэтэ наадалаах сүбэлэр бэриллэхтэрэ, оно иитиитигэр, бэйэ бэйэҕэ ытыктабыллаах сыһыан боппуруоспарыгар, о. д. а. басседалар онноҕуллуохтара. Кулууп үлэтэ интэриэһинэй, кэдьүүстээх буолуута барыта кинилэртэн, эдэр кэргэннилэртэн, бэйэлэриттэн тутулуктаах.

Дьоллоох айаны баҕарабыт эйиэхэ, «Ньургуһун»!

М. НИКОЛАЕВА.

Дед Мороз бириинигэр

Оройуон кинэмэтэрэ культурнай - спортивнай комплекска саахымакка Дед Мороз бириинигэр блиц-турнир ыытылынна. Онно барыта 20 киһи күөн көрүстүлэр. Бастакы миэстэни суолу ерэмүөнүүрүттар учаастак начальника В. Н. Евграфов ылла. Оройуон чиэһин эйбэхтэ ситиһиилээхтик көмүскэбит спорт ветерана райпо рабочайа Д. К. Постников иккис буолла. ОАПХ специалиста Г. Ф. Егоров үһүс миэстэлэннэ.

Кыайыылаахтарга Дед Мороз бэлэхтэрэ, оройуоннаҕы спортсовет грамоталара туттарылыннылар.

Кыттыбыт дьон барыы иллэҥ камнарын кэдьүүстээхтик атааран, бэйэлэрин билиилэрин атыттардыын тургутуһан дуоһуйа сыныаннан тарҕастылар.

П. ДОРОФЕЕВ.

Культурнай олох

Настарыанньаны көтөхтүлэр

Оройуоннаҕы Культура дьиэтин иһинэн тэриллибит отуттарыттан үөһэ сластаахтарга аналлаах «Үчүгэй настарыанньа» кулууп быйылгы үлэтин саҕалаата. Бастакы биэчэр Саҥа дьылга анаанна. 300-чэкэ киһи мустан Эдита Пьеха «Манжерогуттан» саҕалаан Валерий Леонтьев «Зеленый свет» диэн ырыатыгар тиийэ иһиттилэр, дуоһуйа үнкүүлэппэтилэр. Краковьяктаан тэйдилэр, полькалаан сөйдулар, вальска эргийдилэр. В. Д. Барашкова балалайкаҕа сылайары билбэккэ оонньоото.

«Кердоох стартарга» икки хамаанда күрэхтэһэн, саала иһэ «ыалдьаччылар» хаһыыларыттан ерэ ньиргийэ олордо. Хатыһыылаах киирсиилэр кэнниларыттэн кыайыыны ыччат Л. Г. Попова капитаннаах «гвоздикалар» суруннулар. Бириискэ улахан торт туттарылынна.

Нуучча пляскатыгар райпо бухгалтера Г. А. Константинова, лаборант-фельдшер Е. Е. Попова таҥнэхтэрин булбатылар. Оттон 60-с сыллар үнкүүлэриттэр ыытыллыбыт конкурска бастакы миэстэни тутааччы П. И. Шестакова ылла.

Үгүс маассабай оонньуулар тэриллиннилэр. Интэриэһи ордук «Шерлок Холмс» оонньуу тарта. Ураты балыылара эрэ ыйыллыбыт сурукторынан сирдэтэн, пааралаарын таба булбут эр дьоннорго анал бириис туттарылынна. Кер-кулуу ерго диэри салгынна. Михаил Сивцев салайаччылаах ВИА публика бөҕөрөбилин ылла. Аттракцион тэриллиннэ.

Л. УНАРОВА.

Колхозка—«Бурдук киинэ»

БРЕСТ. Каменецкай оройуон «Советская Белоруссия» колхозугар «Бурдук киинэ» аһыллыбыт. Маанна бурдук туһунан, биһиги дойдубут уонна колхоз бастын бурдуту үүнэрээччилэрин туспарыынан кэпсиир музей баар. Музейга «ыалдьыттар» хаһан баҕарар эйбэх буолаллар, коллективнай сылдьыылар тэриллэллэр.

Сиэмэнка: хаһаайыстыба бастын механизатора Октябрьская Революция уонна Үлэ Кыһыл Знамята орденнар кавалердара Николай Дмитриевич Казаков музейы көрөр.

Э. Коблк фотота.
ССТА фотохрониката.

Эйигини хайдах ? хаачыйаллары ?

Тигиллэр аатын ааста

Сэтинньи 18 күнүгэр сарсыарда эрдэттэн үйэн уочараҕа туран, олоҕуданаҕы хаачыйар производственнай управление инстэнньэлэригэр күнду матырыйаалтан бинсэк сакаастаан, үөрөн-көтөн дьиэлэбитим. Ахсыныы 4 күнүгэр бастакы кэмнэнньибэр кэлиэхтээх этим. Сотору бүтүүһү диэн, саанам көтөҕүллэ сылдьан, телефонунан билсэ сылдьыыбыттар: «Кэлиэ, быыллаа илии»,—диэн быыһа баттаабыт курдук эпиэт иһиллэбита. Ыйыталаһарым күүһүнэн сакаастын дьэ быһан, 10-с чыыһылаҕа кэмнэниигэ ыҥырыллар. Бу сырыыга «аны 26-ска кэлэр» диэн буолар. Эппит болдьохторун үйэтин иһэр үтэстээхтэриттэн ыытыраттаан: «Саҥа дьылга диэри бүтүө дуо?»—диэбиппэр, бэрт кэбэҕэстик, эрэнньилээхтик «бүтүө» дэстилэр. Онон Саҥа дьылга саҥа тэҥастаммыт курдук саанан, настарыанньам көтөҕүлүннэ. Көтөхпүлээх 26-с чыыһылам үүммүтүгэр тиэтэйэн-саарайан аҕай тиийбиппэр: «Бинсэгин аныгы ый бүтүүтэ тиллэн бүтүө».—дэстилэр.

Бу тоҕо ер дьону эрэйдиир, дьон бириэмэтин сиэр ательеный? Өтөҥү оноруохтааҕар кини настарыанньатын эрэ алдьаталлар. Саатар, эрдэттэн сакаас тиллэн бүтүүтэ ханнык эмэ бириинньэлэриэн тардыллыбыт буоллаҕына биллэрбэттэр. Атын ательелар үлэлиир сиргэ телефоннаан эбэтэр, суругунан даҕаны сарэтэллэрэ эбээт. Инстэнньэлэр итиннигги торо тутуспаттарый?

Клиеннэргэ болҕомтото суохтук сыһыаннаһалларынан эрэ ону быһаарыахха сөп.

И. СЕДАЛИЩЕВА,
лесопункт үлэһитэ.

Редактор
Н. Е МАКАРОВ.

Лесхозка бастайаннай үлэлэргэ сылгыһыт уонна сылгы базатыгар харабыл наадалар. Үлэҕэ киириэхтэриэн баралаахтар үлэ чаанньыгар кэлэн кэпсэтиҥ. Телефоммут №-рэ: 21-594.

Администрация.

Олоҕу-дьаһаҕы хаачыйыы производственнай управлениетын сувенирдары оҥорор сыаҥа совхозтартан, тэриллэлэртэн уонна нэйилиэннньэттэн Улуу Октябрь 70 сыллаах юбилейыгар аналлаах ыыныаҥы атаарыыга сакаастары ылан толорууну саҕалыыр. Сакааны ылыы ыам ыйыттан тохтотуллар.

Итинник тэҥэ управление нэйилиэннньэ байэтин матырыйаалларыгар түннүк арааматын уонна наличникэтэрин оҥоруута сакаастары ылар.

Администрация.

БИЬИГИ АДЫРЫСПЫТ: почтовай индекс 678700, Чурапчы с. Карл Маркс уул. 26 «а». **ТЕЛЕФОННАРБЫТ:** редактор—21-332, отделлар—21-265, уопсай—21-505.

«Саҥа олох» райкома КПСС и районного Совета народных депутатов Якутской АССР. («Новая жизнь»)—орган Чурапчинского

Индекс 54907. Газета выходит по вторникам, четвергам и субботам на якутском языке. Объем 1 печ. лист. ЧУРАПЧИНСКАЯ РАЙОННАЯ ТИПОГРАФИЯ. с. Чурапча. ул. Карла Маркса 26 «а». Тираж 3700 экз.

№ ЗАКАЗА 4